

Vrijwilligerswerk

Volgens de Vereniging Openbare Bibliotheken (VOB) werkten in 2021 meer dan 22.600 vrijwilligers in de bibliotheek, een verdrievoudiging ten opzichte van 2011. Een van de drie Nederlandse bibliotheekorganisaties zet meer dan 150 uur per week vrijwilligerswerk in. Zonder deze inzet zou menige vestiging allang de deuren hebben moeten sluiten. Toch moet hierbij een aantal kanttekeningen worden geplaatst.

TEKST: RIANNE VAN MELIK (RIANNE.VANMELIK@RU.NL), GEOGRAFIE, PLANOLOGIE & MILIEU (GPM) RADBOUD UNIVERSITEIT, NIJMEGEN. ZIE OOK TRANSFORMINGLIBRARIES.NET

Volgend jaar werk ik twintig jaar als vrijwilliger in mijn eigen openbare bibliotheek. Destijds was ik op zoek naar een manier om mensen te leren kennen nadat ik net was verhuisd. Hoewel later bleek dat een hond aanschaffen een veel effectievere manier was om te integreren, heb ik nooit spijt gehad van mijn keuze. Ik kon lekker rondneuzen tussen de boeken en leerde ondertussen veel buurtgenoten kennen, terwijl ik voor mijn gevoel ook nog iets goeds deed voor de samenleving.

Groot was dan ook mijn verbazing toen ik erachter kwam dat het in sommige landen ongebruikelijk – of zelfs verboden – is om vrijwilligers in te zetten in de bieb. In de ogen van sommige buitenlandse vakbonden nemen vrijwilligers banen in van betaalde krachten en zorgen ze voor een uitholling van het beroep. Zo had ik er nog niet eerder naar gekeken: droeg ik juist bij aan de teloorgang van de bibliotheek in plaats van aan haar instandhouding?!

Ruim een jaar geleden organiseerden de VOB en Probiblio een vrijwilligersconferentie over de inzet van vrijwilligers in de bibliotheek. Helaas was ik hier niet bij aanwezig, maar het online beschikbare verslag suggereert dat vooral de positieve kanten van vrijwilligerswerk werden besproken. Vrijwilligers dragen bij aan de uitbreiding van de dienstverlening, omdat ze (opruim) werk uit handen nemen van vaste krachten of zelf hun specifieke kennis inbrengen. Ze zijn de voelsprietten van de buurt en dragen zo bij aan de verbinding van de bieb met de lokale omgeving. Daarnaast ondersteunen ze, bijvoorbeeld als gastvrouw of -heer van een sociale activiteit, de ontwikkeling van *communities*, maar vormen ze zelf ook een belangrijke doelgroep. Vrijwilligers helpen de bibliotheek en andersom: het vrijwilligerswerk biedt werkervaring, zelfvertrouwen, en – zoals aan mijzelf – sociale contacten. Het is een dunne lijn tussen vrijwilligers en de *community*.

We moeten de rol van de vrijwilliger echter niet alleen maar romantiseren. Is de toenemende inzet van vrijwilligers geen

verkapt kostenbesparing? Gaan we het normaal vinden dat een essentiële dienstverlening blijkbaar door iedereen kan worden uitgevoerd? Gaat er geen belangrijke kennis verloren of ontstaan er conflicten? De Cubiss Longread 'Vrijwilliger en beroepskracht samen in spotlight' laat met fictieve personages goed zien welke ergernissen kunnen ontstaan als een vrijwilliger in de ogen van de vaste staf iets verkeerd aanpakt. Er kan sprake zijn van miscommunicatie, wantrouwen, verschillende verwachtingen en gevoelens van baanonzekerheid.

Ten slotte: leunt de bieb zo niet te veel op seniorenvrijwilligers die nu door de vergrijzing beschikbaar zijn, maar over een aantal jaren wellicht niet meer? Twintig jaar later ben ik nog steeds de jongste vrijwilliger in ons team en is er bijna geen jonge aanwas.

Het lijkt gemakkelijk om prettig samen te werken met vrijwilligers in een kleine, relatief homogene bibliotheek als de mijne, waar spanningen en bezuinigingsdruk relatief beperkt zijn. Binnen dezelfde bibliotheekorganisatie zijn er echter ook vestigingen die de voorkeur geven aan het inhuren van werkstudenten. Als sociaal geograaf roept dit allerlei vragen bij me op: hoe, waar en wanneer werkt vrijwilligerswerk, en hoe, waar en wanneer juist niet?

Naschrift / meer informatie

- Van Melik, R. (2023), *Becoming socio-cultural infrastructure: Librizing practices in public libraries*. In: Bain, A. & J.A. Podmore (Eds.) *The Cultural Infrastructure of Cities*, pp. 221-232. Newcastle upon Tyne: Agenda Publishing.
- Van Pelt, L. (2022) *Vrijwilligers in de bibliotheek (deel I)* *Bibliotheekblad* 5-2022 (pag. 20-24).
- Van Pelt, L. (2022) *Vrijwilligers in de bibliotheek (deel II)* *Bibliotheekblad* 6-2022 (pag. 16-21).

Rianne van Melik en Jamea Kofi van de Radboud Universiteit doen onderzoek naar openbare bibliotheken als sociale infrastructuur. In deze column bespreken ze om beurten hun belangrijkste bevindingen; de ene maand hanteert Rianne de pen, de daaropvolgende column is van Jamea.